

Skjern Å – N68

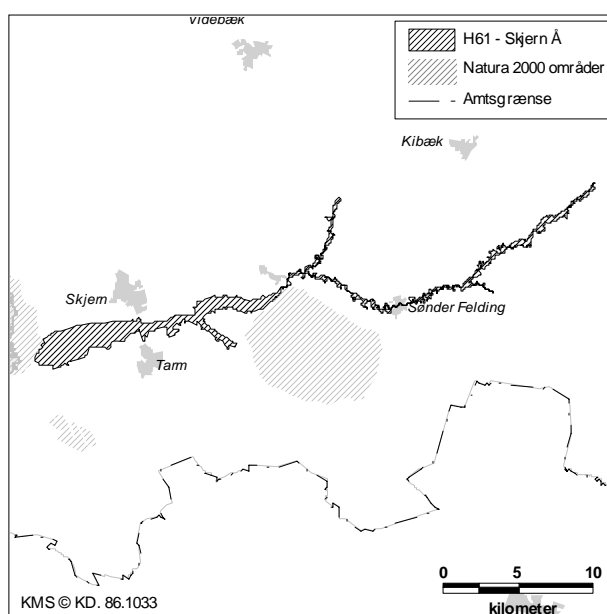
Indholdsfortegnelse

1. Beskrivelse af området.....	2
2. Udpegningsgrundlag	2
3. Foreløbig trusselvurdering.....	3
4. Naturforvaltning og pleje	14
5. Nykonstaterede eller nyindvandrede arter og naturtyper	15
6. Manglende viden og yderligere Vidensbehov	15
7. Bilag	15
8. Kildehenvvisning	15

1. Beskrivelse af området

Natura 2000-området Skjern Å er udpeget som habitatområde (nr. 61). Natura 2000-områdets areal er 2.580 ha.

Skjern Å ligger i en ca. 8 km bred ådal, som blev dannet efter sidste istid af smeltevand fra den østlige isbræ. Åen er Danmarks længste vandløb og afvander 11 % af Jylland. Den udspringer nord for Vejle og løber mod vest og udmunder med delta i Ringkøbing Fjord. Langs åen findes arealer med overdrevs-, hede- og rigkærvegetation. Skjern Å er et område af stor betydning på grund af forekomsten af den nationalt sjældne og globalt truede Vandranke, Laksen som den sidste rest af den population der stammer fra istiden, samt forekomsten af Odder og Grøn Kølleguldsmed (Tekst fra: <http://www2.skovognatur.dk/natura2000/database/>).

Figur 1.1 Kort over Natura 2000-områdets afgrænsning

2. Udpegningsgrundlag

Natura 2000-området Skjern Å er udpeget på grundlag af 4 naturtyper, 6 dyrearter og 1 planteart. I 2004 og 2005 er der foretaget en kortlægning af de terrestriske habitatnaturtyper indenfor habitatområderne (Fredshavn 2004). Oversigter over de udpegede naturtyper og arter fremgår af tabel 2.1 og 2.2. Her er det også angivet hvor data stammer fra.

Tabel 2.1 Naturtyper som aktuelt udgør udpegningsgrundlaget for Habitatområde nr. 61. *Prioriteret naturtype. **Skovnaturtyperne kortlægges af SNS og er ikke inkluderet i denne basisanalyse. 1) Data stammer fra NOVANA overvågningsprogrammet (2004-2005) samt Ringkjøbing Amt overvågning i perioden 1988-2005. 2) Data stammer fra NOVANA kortlægning (2004-05). Naturtyperne kan ses i kortmaterialet.

Nr.	Naturtype	Forekomster	Areal (ha)	Kilde
3260	Vandløb med vandplanter	-	425	1)
6230	*Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund	30	76,4	1) + 2)
7230	Rigkær	5	5,8	2)
91E0	*Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld	**	**	**

De 3 naturtyper med relevans for denne basisanalyse, der findes på udpegningsgrundlaget, er alle fundet ved amtets kortlægning i 2005. Herudover er der fundet 3 andre terrestriske naturtyper som pt. ikke er på udpegningsgrundlaget. De 3 nykonstaterede naturtyper kan ses i tabel 5.1. I det følgende materiale er det de kortlagte naturtyper der er lavet analyser på.

Tabel 2.2 Arter som aktuelt udgør udpegningsgrundlaget for habitatområde nr. 61. 1) Data stammer fra NOVANA overvågning (2004-05). 2) Ringkjøbing Amts regionale tilsyn. 3) Olsen & Koed (2004). De potentielle levesteder kan ses i kortmaterialet.

Nr.	Art	Areal (ha)	Kilde
1037	Grøn Kølleguldsmed (Ophiogomphus cecilia)	433	1)
1095	Havlampret (Petromyzon marinus)	424	3)
1096	Bæklampret (Lampetra planeri)	422	3)
1099	Flodlampret (Lampetra fluviatilis)	421	3)
1106	Laks (Salmo salar)	413	1) + 2)
1355	Odder (Lutra lutra)	1.941	1)
1831	Vandranke (Luronium natans)	127	1)

3. Foreløbig trusselsvurdering

På baggrund af de tilgængelige data om naturtyper og arters forekomster (se kort) er der foretaget en foreløbig vurdering af truslerne mod arterne og naturtyperne i Skjern Å. Truslerne omfatter påvirkninger, hvor der er en begrundet mistanke om, at de har en negativ betydning for naturtilstanden.

Terrestriske naturtyper

Eutrofiering udgør sandsynligvis en trussel for hederne og overdrevene. Tilgroning med høj vegetation eller vedplanter, kan ses som en konsekvens af øget næringsstofindhold og afvanding og er konstateret i omfang på tørre heder, tidvis våde enge, hængesække og rigkær. Der blev konstateret invasive arter på de tørre heder, sure overdrev og hængesække. Det er Gyvel, Glansbladet Hæg, Sitka-Gran og Bjerg-Fyr der er tale om. På trods af at der på mange arealer er etableret græsning, så er der et generelt behov for mere afgræsning af overdrevs- og engarealer, herunder rigkærene, langs Skjern Å.

Samlet beskrivelse for vandløb med vandplanter (3260)

Samlet konklusion for vandløb med vandplanter (naturtype 3260) i habitatområde nr. 61 er, at naturtypen ikke vurderes at være truet. Den potentielle udbredelse af naturtype 3260 vurderes at udgøre 425 ha.

Vandranke

Vandranke antages generelt at være en konkurrencesvag art, der kun vokser, hvor miljøet har lave næringsstofkoncentrationer, eller hvor der er forstyrrelser, fordi stress og forstyrrelser mindsker konkurrencen (Laursen 2003). Den store forekomst af vandranke i Sydlige Parallelkanal hænger givetvis sammen med en relativt hårdhændet vedligeholdelse indebærende 2-4 årlige grødeskæringer. Bestanden i Sydlige Parallelkanal vurderes ikke at være truet. Forekomsterne i de mindre søer vurderes på sigt at være truet af udkonkurrering fra andre arter. Det samme gælder forekomsterne i Skjern Å.

Grøn kølleguldsmed

Grøn Kølleguldsmed lever i de store jyske vandløb, Skjern Å, Omme Å, Karup Å, Storå og også i Guden Å. Disse vandløb er alle karakteriseret ved, at have en god vand- og vandløbskvalitet. Arten er følsom overfor udledninger af organisk materiale, okker og dårlig fysisk vandløbstilstand og arten har været i fremgang over den seneste 10-årige periode i takt med at vandløbenes miljøtilstand er blevet forbedret ved nedbringelse af udledningerne af organisk materiale fra renseanlæg, dambrug og private ejendomme i det åbne land. Som alle andre rentvandskrævende vandløbsinvertebrater vil bestandene af Grøn Kølleguldsmed i de store jyske vandløb være afhængige af en fortsat god vandløbskvalitet. Det er Ringkjøbing Amts vurdering, at Grøn Kølleguldsmed ikke umiddelbart er udsat for trusler på dens levesteder indenfor habitatområde 61.

Laks

De væsentligste trusler mod Laksen i habitatområde 61, Skjern Å, vurderes at være: manglende passage i vandløbene, prædation fra Skarv og fiskeri i Ringkjøbing Fjord.

Havlampret

De væsentligste trusler mod Havlampretten vurderes generelt at være: Manglende passage i vandløbene, dårlige fysiske forhold i vandløbene og organisk forurening i vandløbene. Kendskabet til Havlamprettens specifikke krav er dog mangelfuldt, og truslerne mod Havlampretten i habitatområde 61, Skjern Å, lader sig derfor ikke nærmere vurdere.

Flodlampret

De væsentligste trusler mod Flodlampretten vurderes generelt at være: Manglende passage i vandløbene, dårlige fysiske forhold i vandløbene og organisk forurening i vandløbene. Kendskabet til Flodlamprettens specifikke krav er dog mangelfuldt, og truslerne mod Flodlampretten i habitatområde 61 lader sig derfor ikke nærmere vurdere.

Bæklampret

Bæklampretten er vidt udbredt i de vestjyske vandløb og arten vurderes generelt ikke at være truet indenfor habitatområde 61.

Odder

På baggrund af Odderens positive fremgang i Jylland i løbet af 1990'erne, og forekomsten på flere lokaliteter i område nr. 61 vurderes der ikke umiddelbart at være trusler mod den indenfor habitatområdet. Det er dog vigtigt, at der fortsat findes uforstyrrede yngle- og fourageringsmuligheder indenfor området.

3.1. Beskrivelse af naturtilstanden i de terrestriske naturtyper

I forbindelse med kortlægningen af de 18 terrestriske, lysåbne habitattyper (Fredshavn 2004) er der foretaget en registrering af udbredelsen af en række naturtype-karakteristiske strukturer. Disse strukturer er delt op i negative og positive strukturer. De positive strukturer er til stede i veludviklede og typiske forekomster af naturtypen under mere eller mindre upåvirkede forhold. Tilsvarende vidner de negative strukturer om en stærkt påvirket naturtype. I felten er strukturerne samlede omfang registreret på en tre-trins skala: udbredte (U), spredte (S) eller ikke tilstede (I).

Tabel 3.1 giver en oversigt over de enkelte naturtypers fordeling i forhold til deres indhold af positive og negative strukturer. Mørkegrøn farve viser veludviklede naturtyper, som tilsyneladende ikke er udsat for nogle nævneværdige trusler, mens mørkerød farve viser dårligt udviklede naturtyper, der antagelig påvirkes kraftigt af en eller flere trusler.

Tabel 3.1 Procentvis fordeling af negative og positive strukturer i de polygoner, hvor de enkelte naturtyper er registreret. For både negative og positive strukturer er angivet om strukturerne samlet set er udbredte (U), spredte (S) eller ikke tilstede (I). Strukturerne er beskrevet i Fredshavn (2004).

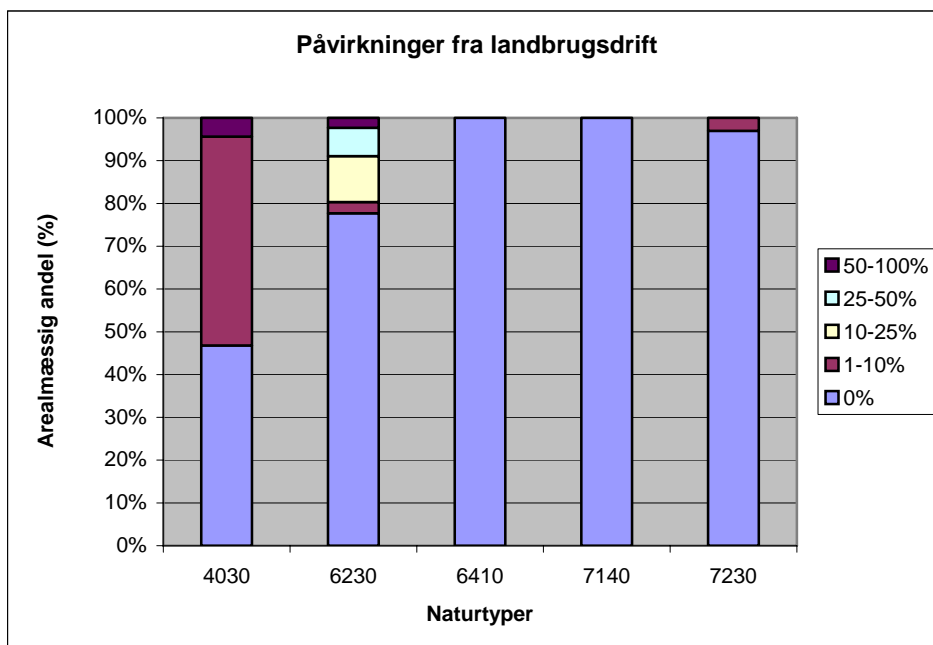
Tør hede (4030)				Surt overdrev (6230)				Tidvis våd eng (6410)			
Strukturer	Negative			Strukturer	Negative			Strukturer	Negative		
Positive	I	S	U	Positive	I	S	U	Positive	I	S	U
U	4	0	8	U	1	0	0	U	100	0	0
S	0	0	49	S	48	0	2	S	0	0	0
I	7	0	32	I	48	0	1	I	0	0	0
8,8 ha				76,4 ha				2,5 ha			

Hængesæk (7140)				Rigkær (7230)			
Strukturer	Negative			Strukturer	Negative		
Positive	I	S	U	Positive	I	S	U
U	0	100	0	U	0	0	0
S	0	0	0	S	0	0	34
I	0	0	0	I	11	5	50
0,7 ha				5,8 ha			

Tabel 3.1 viser at langt de fleste naturtyper tilsyneladende har veludviklede naturtyper uden at være nævneværdigt truede. Dette skal ses i lyset af at kortlægningen af naturtyperne er præget af nogen subjektivitet da naturtyperne skal tolkes bredt. Grænsen for naturtypen kan være svær at sætte, hvis området er præget af tilgroning eller påvirkning fra sprøjteskader og eutrofiering. I mange tilfælde er de mest påvirkede områder formentlig ikke taget med i kortlægningen af naturtyperne. Det betyder at oversigten i tabel 3.1 kommer til at vise en bedre tilstand end den der observeres i virkeligheden.

3.1.1. Eutrofiering

I forbindelse med kortlægningen af de terrestriske naturtyper er der foretaget en registrering af, hvor stor en andel af de kortlagte arealer, der er tydeligt påvirket af landbrugsdrift. Påvirkningerne omfatter gødningsspredning, atmosfærisk deposition, afdrift med sprøjtemidler eller påvirkning med erosionsmateriale fra dyrkede arealer (Fredshavn 2004). I praksis er det vanskeligt at identificere påvirkninger som atmosfærisk deposition og afdrift af sprøjtemidler, hvorfor registreringerne næsten udelukkende dækker over tegn på direkte gødskning. Figur 3.1 viser hvor stor en arealmæssig andel af de kortlagte naturtyper i habitatområdet Skjern Å der er tydeligt påvirket af landbrugsdrift.

Figur 3.1 Den arealmæssige andel af de kortlagte naturtyper som er påvirket af landbrugsdrift. 0 %, 1-10 %, 10-25 %, 25-50 % og 50-100 % angiver hvor stor en andel af det kortlagte areal som er påvirket af landbrugsdriften.

Figur 3.1 viser at naturtyperne 6410, 7140 og 7230 er stort set uden tydelige påvirkninger af landbrugsdrift. Figuren viser endvidere at 49 % og 4 % af de tørre heder (4030) er tydeligt påvirkede af landbrugsdrift på hhv. 1-10 % og 50-100 % af arealerne. Figuren viser desuden at 22 % af de sure overdrev (6230) er tydeligt påvirket af landbrugsdrift på varierende dele (1-100 %) af arealerne.

I forbindelse med kortlægningen af de terrestriske naturtyper er der foretaget en registrering af udbredelsen af positive og negative strukturer, der kan relateres til næringsstofbelastning. Blandt de ændringer, der kan indtræffe som følge af næringsstofbelastning er tilbagegang af laver og mosser, da de er lavtvoksende og derfor særligt udsatte for at blive udkonkurreret af kraftigt voksende vegetation. Det samme gælder lavtvoksende og lyskrævende plantearter, der er karakteristiske for artsrige plantesamfund. Blandt de arter, der regnes som indikatorer for øget næringsstofbelastning er græsarterne Blåtop, Bølget Bunke, Alm. Rajgræs, Alm. Kvik samt arter som Ager-Tidsel, Stor Nælde og Vild Kørvel. Tabel 3.2 viser en oversigt over forekomsten af negative strukturer der er relateret til eutrofiering.

Tabel 3.2 Viser forekomsten af negative strukturer der er relateret til eutrofiering i de enkelte kortlagte naturtyper.

Negative strukturer relateret til eutrofiering		
Naturtype	Strukturer	Antal forekomster ud af total forekomster
4030	Dominans af blåtop eller bølget bunke	8 / 8
6230	Næringsberiget, domineret af rajgræs	17 / 30
6230	Næringsberiget, domineret af kvik	15 / 30
6230	Næringsberiget, domineret af agertidsel	15 / 30
6230	Næringsberiget, domineret af fuglegræs	16 / 30
7230	Eutrofieret	1 / 5

Den gennemsnitlige deposition af atmosfærisk kvælstof (N) til natura 2000 området, beregnet på kommuneniveau (gennemsnit af niveauet i Herning, Aaskov, Skjern og Egvad kommuner) er 18,0 kg N/ha/år (Skov og Naturstyrelsen 2004). I tabel 3.3 ses tålegrænserne overfor atmosfærisk deposition af kvælstof (N) for de registrerede naturtyper i området.

*Tabel 3.3 Naturtypernes tålegrænser mht. atmosfærisk kvælstofdeposition (Skov og Naturstyrelsen 2005). Tålegrænsen er angivet i kg N/ha/år. *Prioriteret naturtype.*

Habitatnaturtype	Tålegrænse
4030 Tørre dværgbusksamfund (heder)	10-20
6230 *Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund	10-20
6410 Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop	15-25
7140 Hængesæk og andre kærsmfund dannet flydende i vand	10-15
7230 Riggær	15-25

Det kan ses af tabel 3.3 at det nedre interval i tålegrænserne for alle kortlagte naturtyper er overskredet med den kommunale gennemsnitlige deposition. Desuden er det øvre interval i tålegrænserne for hængesække (7140) overskredet med den kommunale gennemsnitlige deposition.

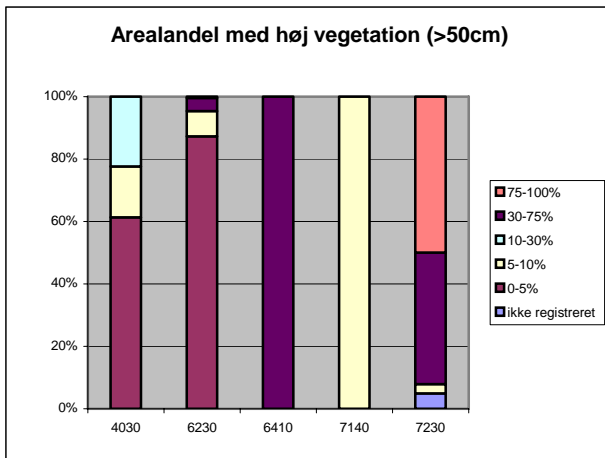
Registreringerne fra kortlægningen sammenholdt med depositionsniveauet viser at eutrofiering sandsynligvis udgør en trussel for hederne (4030) og overdrevne (6230).

3.1.2. Tilgroning

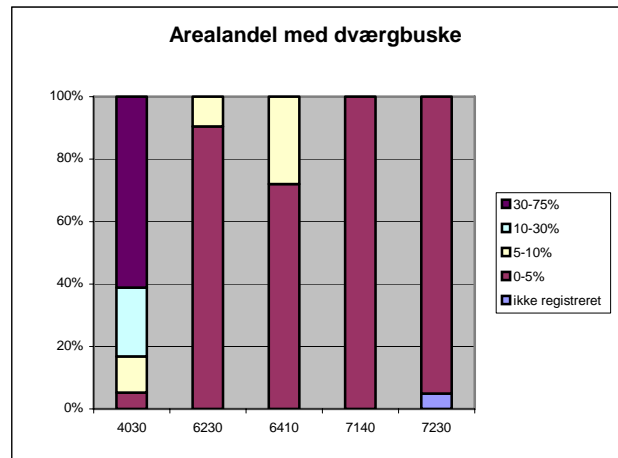
Terrestriske naturtyper

Tilgroning er i dag en alvorlig trussel mod opretholdelsen af de lysåbne naturtyper og deres karakteristiske vegetation. Således er ekstensiv udnyttelse i form af græsning og høslæt centralt for en lang række af de terrestriske naturtyper, der er opført på habitatdirektivets bilag I. Såfremt den traditionelle græsning og høslæt på disse naturtyper ophører, vil de hurtigt vokse til i rørsump, højstauder, åbne krat og endeligt skov. På et tidspunkt i denne successionsrække forsvinder de skyggefølsomme arter, hvorved naturtypen ændrer karakter og udvikler sig til en ny type natur. Afvanding og eutrofiering kan medføre en accelereret tilgroning.

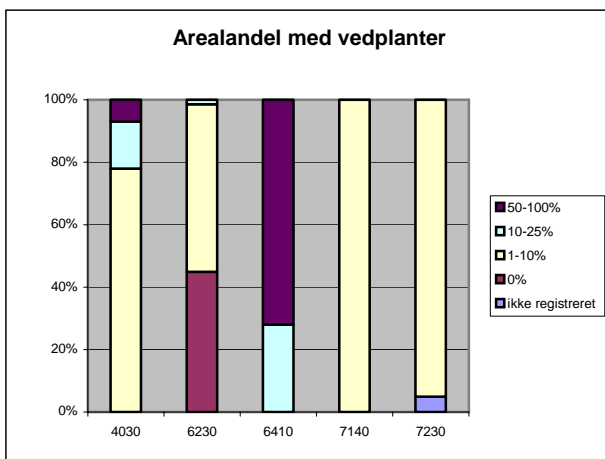
Tilgroningen kan vurderes ud fra arealandelen af områderne med vegetation der er højere end 50 cm (figur 3.2), arealandelen af områderne med dværgbuske og vedplanter (figur 3.3 og 3.4), arealandelen der udnyttes til græsning eller høslæt (figur 3.5), forekomst af negative strukturer, der har relation til tilgroningen (tabel 3.3) og naturtypernes vurderede plejebehov (figur 3.6).

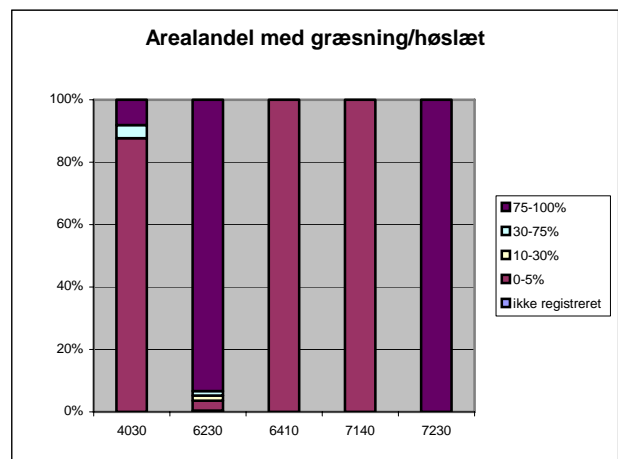
Figur 3.2 Den arealmæssige andel af de kortlagte naturtyper hvor vegetationshøjden er over 50 cm. 0-5 %, 5-10 %, 10-30 %, 30-75 % og 75-100 % angiver hvor stor en andel af det kortlagte areal der har en vegetationshøjde på over 50 cm.

Figur 3.3 Den arealmæssige andel af de kortlagte naturtyper dværgbuske. 0-5 %, 5-10 %, 10-30 % og 30-75 % angiver hvor stor en andel af det kortlagte areal der har dværgbuske.

Figur 3.4 Den arealmæssige andel af de kortlagte naturtyper med vedplanter. 0 %, 1-10 %, 10-25 % og 50-100 % angiver hvor stor en andel af det kortlagte areal der vokser vedplanter på.

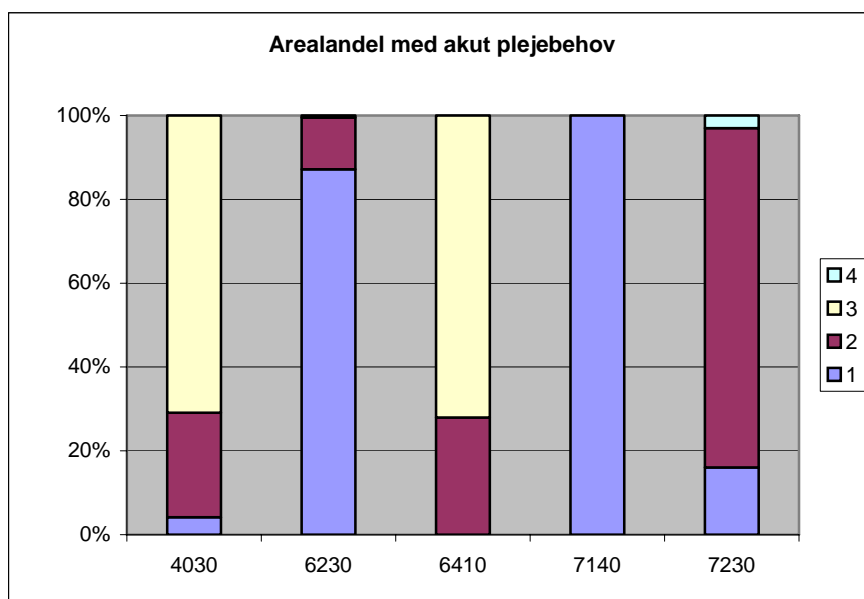
Figur 3.5 Den arealmæssige andel af de kortlagte naturtyper der anvendes til græsning eller høslæt. 0-5 %, 10-30 %, 30-75 % og 75-100 % angiver hvor stor en andel af det kortlagte areal der anvendes til græsning/høslæt

Af figur 3.2, 3.3, 3.4 og 3.5 kan det ses at hederne (4030) ikke bliver græsset, og at enkelte af dem er påvirkede af tilgroning med vedplanter på op til 100 % af arealerne. Det kan endvidere ses at overdrevene (6230) også er påvirkede af tilgroning med vedplanter på trods af at de afgræsses. De tidvis våde enge er tilgroede med vedplanter på op til 50 % af arealerne, de har en høj vegetation på 30-75 % af arealerne samtidig med at de ikke afgræsses. Hængesækkene (7140) er påvirkede af tilgroning med vedplanter og høj vegetation på op til 10 % af arealerne. En stor andel af rigkærene (7230) har en høj vegetation, men uden at være tilgroede med vedplanter. Det kan på sigt være en trussel for rigkærets lavtvoksende arter.

Tabel 3.3 Viser forekomsten af negative strukturer som er relateret til tilgroning i de enkelte kortlagte naturtyper.

Negative strukturer relateret til tilgroning		
Naturtype	Strukturer	Antal forekomster ud af total forekomster
4030	Dominans af blåtop eller bølget bunke	8 / 8
7140	Tilgroet med træer	1 / 1
7230	Dominans af høje urter	4 / 5
7230	Opvækst af vedplanter	1 / 5

Tabel 3.3 viser at der er konstateret negative strukturer relateret til tilgroning i tør hede (4030), hængesæk (7140) og rigkær (7230).

Figur 3.6 viser arealandelen af de kortlagte naturtyper der har et akut plejebæhov for at opnå eller bevare en gunstig tilstand. 1) Ingen indsats nødvendig. 2) Mindre indsats i en kortere årrække 3) En større indsats i en kortere årrække. 4) Betydelig indsats i en længere årrække.

Figur 3.6 viser plejebæhovet for de terrestriske habitatnaturtyper vurderet ved amtets kortlægning. Figuren viser at der på ca. 70 % og 25 % af de tørre heder (4030) kræves hhv. en større indsats i en kortere årrække og en mindre indsats i en kortere årrække. For de tidvis våde enge (6410) kræves en større indsats i en kortere årrække på ca. 70 % af arealerne og en mindre indsats i en kortere årrække på ca. 30 % af arealerne. Tidvis våd eng (6410) kan plejes ved at afgræsse arealerne. Figuren viser desuden at rigkærene (7230) kræver en mindre plejebæhov i en kortere årrække på ca. 80 % af arealerne mens der kræves en betydelig indsats på ca. 2 % af arealerne. Rigkærene (7230) kan plejes ved at afgræsse eller slå arealerne. Endvidere ses at de sure overdrev kræver en mindre plejebæhov i en kortere årrække på ca. 12 % af arealerne. Også her er afgræsning en god plejebæhov.

Det kan konkluderes at tilgroning er en trussel på de tørre heder (4030), de tidvis våde enge (6410) hængesække (7140) samt rigkær (7230). Det er blevet vurderet at hederne (4030), de tidvis våde enge (6410) og rigkær (7230) har et behov for pleje i kortere eller længere tid. Der er et generelt behov for afgræsning af overdrevs- og engarealer, herunder rigkær, langs Skjern Å.

3.1.3. Hydrologi

Terrestriske naturtyper

En naturlig hydrologi uden afvanding eller vandløbsvedligeholdelse vil som hovedregel fremme den mest naturlige udvikling af de forskellige naturtyper. Afvanding samt nærtliggende vandindvinding sænker det naturlige vandspejl og medfører en gradvis udtørring af arealet.

Tabel 3.5 Viser forekomsten af negative strukturer som er relateret til hydrologi i de enkelte kortlagte naturtyper.

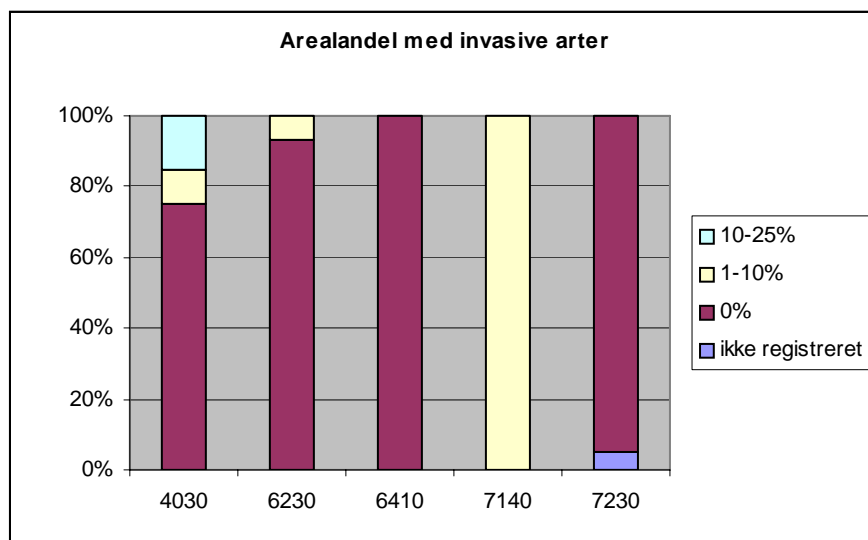
Negative strukturer relateret til hydrologi		
Naturtype	Strukturer	Antal forekomster ud af total forekomster
7230	Udtørret	1 / 5

Det kan konkluderes at et af de i alt 5 registrerede rigkær (7230) er udtørret, formentlig som følge af afvanding eller vandindvinding.

3.1.4. Invasive arter

Terrestriske naturtyper

De invasive arter hører ikke naturligt hjemme i den danske natur. De er typisk blevet indført af mennesket og mange af dem er efterhånden blevet et stort problem, fordi spredt sig til naturområderne. Her kan de danne store bestande og derved fortrænge det vilde plante- og dyreliv.

Figur 3.7 Den arealmæssige andel af de kortlagte naturtyper med invasive arter. 0 %, 1-10 % og 10-25 % angiver hvor stor en andel af det kortlagte areal der vokser invasive arter på.

Figur 3.7 viser at der på 100 % af hængesækken (7140), ca. 10 % af de tørre heder (4030) og ca. 5 % af de sure overdrev (6230) er registreret invasive arter på 1-10 % af arealerne. Desuden viser figuren at der på ca. 18 % af de tørre heder (4030) er registreret invasive arter på 10-25 % af arealerne.

Det kan konkluderes at invasive arter er en trussel på tørre heder (4030), sure overdrev (6230) og hængesække (7140). Det er gyvel, glansbladet hæg, sitka-gran og bjerg-fyr der er tale om.

3.2. Beskrivelse af naturtilstanden i de akvatiske naturtyper

3.2.1. Vandløb med vandplanter (3260)

Den nationale bevaringsstatus for naturtype 3260 er ikke vurderet, men vandløbenes plantesamfund er blevet stærkt forarmede i løbet af de sidste 100 år (Søgaard et. al., 2003).

Udbredelsen af habitattype 3260 er vurderet ud fra de botaniske registreringer indtastet i Ringkjøbing Amts vandløbsbiologidatabase. Naturtypen vurderes at forekomme, hvis tre kriterier er opfyldt i amtets registrering: Mindst én af de naturtypespecifikke arter skal være til stede (jf. Søgaard et. al 2003), vandløbet er kun let eller moderat modificeret, og den biologiske vandløbskvalitet skal være faunaklasse 4 eller derover. I habitatområde 61 vurderes alle større vandløb at kunne kategoriseres som værende naturtype 3260, vandløb med vandplanter.

Generelt kan vandløbene i habitatområde 61, i stort omfang karakteriseres som store vandløb i naturtilstand med gode fysiske forhold og med en rig flora og fauna.

Trusselsvurderingen for vandløb er gennemført i regi af Vandrammedirektivets basisanalyse del II. Her er det for alle målsatte vandløb vurderet hvorvidt regionplanens målsætning forventes opfyldt i 2015, og hvilke påvirkninger/trusler, der i modsat fald vurderes at være årsagen. På baggrund af vandrammedirektivets basisanalyse vurderes naturtype 3260 ikke at være truet indenfor habitatområde 61, da vandløbene som nævnt generelt er uregulerede og ikke vedligeholdes. Der henvises i øvrigt til vandrammedirektivets basisanalyse del II for yderligere detaljer (Ringkjøbing Amt 2006).

Samlet konklusion for vandløb med vandplanter (naturtype 3260) i habitatområde nr. 61 er, at naturtypen ikke vurderes at være truet. Den potentielle udbredelse af naturtype 3260 vurderes at udgøre 425 ha.

3.3. Beskrivelse af Arter

Vandranke

Bestand: Vandrankens udbredelse er undersøgt i forbindelse med NOVANA-programmet i 2004 (Bundgaard 2006). Indenfor habitatområde 61 er vandranke fundet i Sydlige Parallelkanal, i en enkelt mindre sø i området "Poldene" og i nogle mindre søer i Skjern Enge. Endelig er vandranke observeret pletvis i Skjern Å's hovedløb mellem Borris og Skjern. Sydlige Parallelkanal rummer Danmarks største population af vandranke. Populationen i Poldene er lille og må formodes at stamme fra områder længere opstrøms i åen, da søen jævnligt oversvømmes af vand fra Skjern Å. Flere af populationerne i søerne i Skjern Enge vurderes at være sunde. Forekomsterne af vandranke i Skjern Å's hovedløb vurderes at stamme fra Sydlige Parallelkanal. En spredning til Skjern Å kan i så fald have fundet sted i forbindelse med anlægsarbejdet ved Skjern Å Naturprojekt.

Foreløbig trusselsvurdering: Vandranke antages generelt at være en konkurrencesvag art, der kun vokser, hvor miljøet har lave næringsstofkoncentrationer, eller hvor der er forstyrrelser, fordi stress og forstyrrelser mindsker konkurrencen (Laursen 2003). Den store forekomst af vandranke i Sydlige Parallelkanal hænger givetvis sammen med en relativt hårdhændet vedligeholdelse ind bærende 2-4 årlige grødeskæringer. Bestanden i Sydlige Parallelkanal vurderes ikke at være truet. Forekomsterne i de mindre søer vurderes på sigt at være truet af udkonkurrering fra andre arter. Det samme gælder forekomsterne i Skjern Å.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder ses på kortet. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 126 ha.

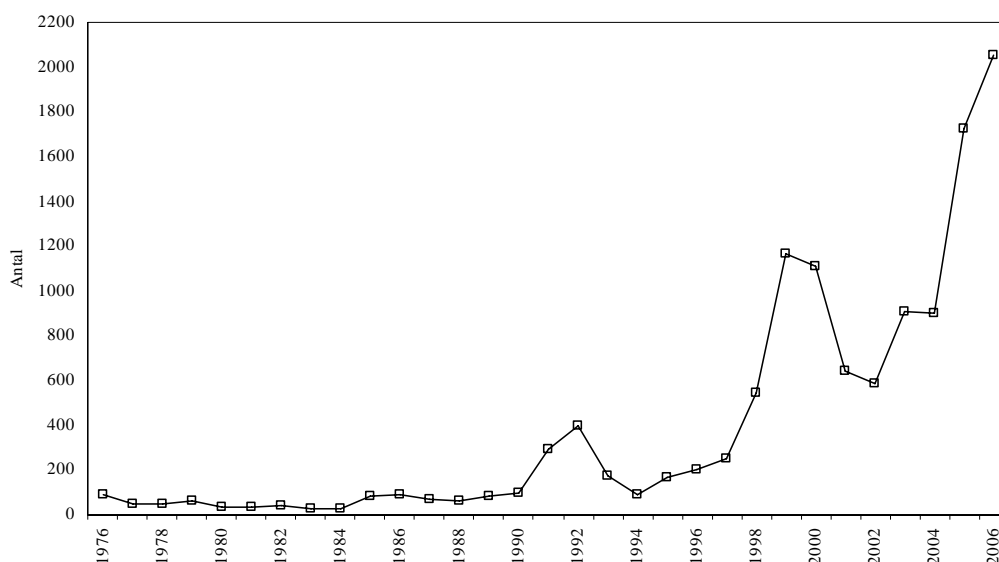
Grøn kølleguldsmed

Bestand: Forekomsten af grøn kølleguldsmed er grundigt undersøgt i forbindelse med Ringkjøbing Amts regionale vandløbstilsyn 1998-2005. Arten var desuden omfattet af overvågningsprogrammet, der blev gennemført i forbindelse med restaureringen af Skjern Å i 1999-2003 (Bundgaard & Skriver 2005). Endelig er udbredelsen af arten undersøgt i det nationale overvågningsprogram for vandmiljøet og naturen – NOVANA i 2004 (Bundgaard 2006). Tidligere var udbredelsen af arten begrænset til de nedre dele af hovedløbet af Skjern Å. Amtets seneste undersøgelser viser, at den har udvidet sit leveområde, og indenfor habitatområde 61 findes den nu i hele hovedløbet af Skjern Å og i Omme Å. På baggrund af den gode vandløbskvalitet der også er konstateret på de nedre dele af Vorgod -, Karstoft - og Rind Å, vurderes det, at grøn kølleguldsmed inden for de nærmeste år vil sprede sig til disse vandløb.

Foreløbig trusselvurdering: Grøn kølleguldsmed lever i de store jyske vandløb, Skjern Å, Omme Å, Karup Å, Storå og også i Guden Å. Disse vandløb er alle karakteriseret ved, at have en god vand- og vandløbskvalitet. Arten er følsom overfor udledninger af organisk materiale, okker og dårlig fysisk vandløbstilstand. Arten har været i fremgang den seneste 10-årige periode i takt med at vandløbenes miljøtilstand er blevet forbedret ved nedbringelse af udledningerne af organisk materiale fra renseanlæg, dambrug og private ejendomme i det åbne land. Som alle andre rentvandskrævende vandløbsinvertebrater vil bestandene af grøn kølleguldsmed i de store jyske vandløb være afhængige af en fortsat god vandløbskvalitet. Det er Ringkjøbing Amts vurdering, at grøn kølleguldsmed ikke umiddelbart er udsat for trusler på dens levesteder indenfor habitatområde 61.

Potentielle levesteder: Artens potentielle levesteder er de store rene vandløb (Skjern -, Omme -, Vorgod -, Karstoft - og Rind Å) indenfor habitatområde 61. De potentielle levesteder ses af kortet. I alt vurderes de samlede potentielle levesteder af udgøre ca. 433 ha.

Laks

Figur 3.8 Det beregnede antal laks der gyder i Skjern Å-systemet.

Bestand: Antallet af gydende laks i Skjern Å er undersøgt gennem en årrække og vurderes pt. at ligge på 1500-2000 opgangslaks pr. år. Opgangen har været stigende siden midten af 1990'erne, som en følge af fiskerireguleringer og øgede udsætninger.

Foreløbig trusselsvurdering: De væsentligste trusler mod laksen i habitatområde 61, Skjern Å, vurderes at være manglende passage i vandløbene samt prædation fra Skarv og fiskeri i Ringkøbing Fjord.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder ses på kortet. Laksen vurderes at kunne gyde i vandløb fra (2 -) 3 meters bredde og opefter, forudsat den rette substratsammensætning er til stede. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 413 ha.

Havlampret

Bestand: Havlampretten lever i havet og trækker kun op i Skjern Å-systemet for at gyde. Havlampretten gyder med sikkerhed i Skjern Å-systemet, da dens larver er fundet ved to lejligheder (Olsen & Koed, 2004). Lampretbestanden blev i den nævnte undersøgelse vurderet til at være i svag fremgang som følge af Skjern Å Naturgenopretning. Opgangen til Skjern Å-systemet er ukendt, men på baggrund af nævnte de undersøgelser, vurderes den at være begrænset.

Foreløbig trusselsvurdering: De væsentligste trusler mod Havlampretten vurderes generelt at være: Manglende passage i vandløbene, dårlige fysiske forhold i vandløbene og organisk forurening i vandløbene. Kendskabet til Havlamprettens specifikke krav er dog mangelfuldt, og truslerne mod Havlampretten i habitatområde 61, Skjern Å, lader sig derfor ikke nærmere vurdere.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder ses på kortet. Havlampretten vurderes at kunne gyde i alle vandløb indenfor habitatområde 61, forudsat den rette substratsammensætning er til stede. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 442 ha.

Flodlampret

Bestand: Flodlampretten lever i saltvand og trækker kun op i Skjern Å-systemet for at gyde. Lokale fiskere melder om fangster af flodlampretter i efterårsmånederne i Ringkøbing Fjord (Andersen & Müller 2003). Flodlampretten er kun fanget i Skjern Å-systemet ved enkelte lejligheder og dens bestandsstørrelse og udbredelse er derfor ukendt.

Foreløbig trusselsvurdering: De væsentligste trusler mod flodlampretten vurderes generelt at være: Manglende passage i vandløbene, dårlige fysiske forhold i vandløbene og organisk forurening i vandløbene. Kendskabet til flodlamprettens specifikke krav er dog mangelfuldt, og truslerne mod flodlampretten i habitatområde 61 lader sig derfor ikke nærmere vurdere på nuværende tidspunkt.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder ses på kortet. Flodlampretten vurderes at kunne gyde i alle vandløb indenfor habitatområde 61, forudsat den rette substratsammensætning er til stede. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 423 ha.

Bæklampret

Bestand: Bæklampretten gennemfører hele sin livscyklus i vandløb. Bæklampretten er fundet vidt udbredt i Skjern Å-systemet i forbindelse med Ringkøbing Amts regionale undersøgelser (Balleby 2002). Egentlige kvantitative bestandsopgørelser foreligger dog ikke.

Foreløbig trusselsvurdering: Bæklampretten vurderes generelt ikke at være truet indenfor habitatområde 61.

Potentielle levesteder: Potentielle levesteder ses på kortet. Bæklampretten vurderes at kunne gyde i alle vandløb indenfor habitatområde 61, forudsat den rette substratsammensætning er til stede. I alt vurderes det samlede potentielle levested at udgøre ca. 423 ha.

Odder

Bestand: I slutningen af 1950'erne kunne man kun få et billede af Odderens udbredelse ved at se på antallet af skudte dyr. På daværende tidspunkt blev der nedlagt knap 500 Oddere i Danmark. I 1967 blev odderen fredet, men på dette tidspunkt var den danske bestand gået drastisk tilbage. Nedgangen fortsatte gennem 1970'erne og 1980'erne. I 1984-1986 viste en undersøgelse, at der kun fandtes oddere i Midt- og Nordvestjylland. Odderen gik også tilbage i de andre europæiske lande. Dette medførte at den i 1992, da direktivet blev implementeret i Europa, blev medtaget på habitatdirektivets bilag II og IV, hvor arter der kræver udpegning af særlige bevaringsområder og streng beskyttelse er medtaget. I 1996 viste en landsdækkende undersøgelse, at spredt sig. Odderen blev, ud over de tidligere kerneområder, således også registreret i store dele af Vendsyssel, Djursland og mod syd havde den bredt sig mod syd ned gennem Ringkøbing amt.

I forbindelse med NOVANA overvågningen, blev odderens forekomst igen undersøgt på 586 stationer fordelt over hele landet. I Ringkøbing amt blev forekomsten på 151 stationer ved vandløb, søer og fjorde undersøgt. Der blev fundet positive spor efter odder på 136 af disse stationer. Inden for habitatområde nr. 61 blev der registreret Odder ved NOVANA undersøgelsen på en række stationer både i Skjern Å's hovedløb men også i de store tilløb Omme-, Vorgod-, Karstoft, og Rind Å (Bundgaard 2006).

Foreløbig trusselvurdering: På baggrund af Odderens positive fremgang i Jylland i løbet af 1990'erne, og forekomsten på flere lokaliteter i område nr. 61 vurderes der ikke umiddelbart at være trusler mod den inden for habitatområdet. Det er dog vigtigt, at der forsat findes yngle- og fourageringsmuligheder inden for området.

Potentielle levesteder: De udpegede potentielle levesteder ses på kortet. Ved udpegningen er medtaget vandløbene inden for område nr. 61 samt de vandløbsnære arealer. I alt vurderes det potentielle levested inden for habitatområde nr. 61 at udgøre ca. 1941 ha.

4. Naturforvaltning og pleje

4.1.1. Tidligere og nuværende plejeindgreb

En stor del af engene i Skjern ådalen er afgræssede, og har været det fra før 1994. Engene græsses primært af ca. 900 kreaturer, men også får og heste. Der tages høslet på dele af arealet (pt. under 200 ha.) Der følges op med afpudsning af Lysesiv, Tidsler og trævækst. Rørskovsområdet plejes ved rørhøst, hede plejes ved nedskæring af trævækst og afbrænding af gl. lyng (Oxbøl statsskovdistrikt 2006). I kortmaterialet kan ses hvilke områder der er tegnet MVJ-aftaler på.

For at sikre Laksens overlevelse på dens vandring til og fra gydeområderne i Skjern Å-systemet er der indført et totalt fangstforbud i Ringkøbing Fjord. Lystfiskeriet i Skjern Å-systemet er reguleret ad frivillighedens vej, idet Skjern Å Sammenslutningens medlemmer har indført en kvote på én hjemtagen fisk pr. lystfisker pr. år.

Vandranken trives ved en relativt hårdhændet vedligeholdelse, hvorfor grøden i Sydlige Parallelkanal skæres 2-4 gange årligt. På de øvrige vandrankelokaliteter foretages der ingen vedligeholdelse eller pleje.

5. Nykonstaterede eller nyindvandrede arter og naturtyper

5.1. Terrestriske naturtyper

Ud over de naturtyper der er på udpegningsgrundlaget, er der ved amtets kortlægning i 2005 fundet et par habitatnaturtyper, som kan ses i tabel 5.1.

Tabel 5.1. Naturtyper som er kortlagt i habitatområdet nr. 61, men som ikke på nuværende tidspunkt er på udpegningsgrundlaget. 3) Data stammer fra NOVANA kortlægning (2004-05). Naturtyperne kan ses i kortmaterialet.

Nr.	Naturtype	Forekomster	Areal (ha)	Kilde
4030	Tørre dværgbusksamfund (heder)	8	8,8	3)
6410	Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop	2	2,5	3)
7140	Hængesæk og andre kærsamfund dannet flydende i vand	1	0,7	3)

5.2. Arter

Der foreligger en enkelt observation af Damflagermus i området ved Lønborggård i 2005 (Hans Baagøe pers. komm. 2006). I det arden fouragerer over vand, må det formodes at den med naturgenopretningsprojektet har fået væsentlig bedre levemuligheder i området.

Arten bør muligvis indgå i udpegningsgrundlaget for habitatområdet.

6. Manglende viden og yderligere Vidensbehov

Beskrivelse af naturtilstanden i de akvatiske naturtyper.

Indenfor habitatområdet findes en række mindre søer og vandhuller som Ringkjøbing Amt ikke har kortlagt. Amtet kan derfor ikke på det manglende datagrundlag vurdere om søerne eventuelt skal indgå som udpeget naturtype.

En mere systematisk kortlægning af Damflagermusens forekomst i habitatområdet bør udføres. Det vil desuden være af stor betydning for den fremtidige forvaltningen af området og de udpegede arter, at der gennemføres undersøgelser der belyser Stav-, Majsild og Lampretternes status inden for området.

7. Bilag

Kort over naturtyper og arters udbredelse kan ses i kortmaterialet.

8. Kildehenvisning

Andersen, T. & Müller, J.P. (2003): Notat vedrørende ni udvalgte fiskearter i Ringkjøbing Fjord. Notat udarbejdet for Ringkjøbing Amt af Fiskeøkologisk Laboratorium.

Baagøe, H. (2006): Pers. komm.

Balleby, K., (2002): Fiskene i Ringkøbing Amts vandløb. Status og udvikling 1988 – 2000. Rapport fra Ringkøbing Amt.

Bundgaard, P. (2006): Artsovervågning Ringkøbing Amt. Vandranke (*Luronium natans*). NOVANA 2004-2009. Notat fra Ringkøbing Amt.

Bundgaard, P. (2006): Overvågning af arter. NOVANA 2004-2009. Notat fra Ringkøbing Amt til DMU.

Bundgaard, P. & Skriver, J. (2005). Smådyr i Skjern Å. I Restaurering af Skjern Å. Sammenfatning af overvågningsresultater 1999-2003. Faglig rapport fra DMU, nr. 531. Andersen, J.M. (ed.) et al.

Fredshavn (2004). Teknisk anvisning til kortlægning af terrestriske naturtyper.

Laursen, K.D. (2003): Vandranke (*Luronium natans* (L) Rafín.) – En undersøgelse af danske bestande. Specialrapport fra Aarhus Universitet, Biologisk Institut, Afd. for Botanisk Økologi.

Olsen, N.Ø. & Koed, A. (2004): Skjern Å's lampretter. Statusrapport fra naturovervågningen efter restaureringen af Skjern Å. DFU-rapport 134-04. Danmarks Fiskeriundersøgelser, Silkeborg.

Oxbøl Statsskovdistrikt 2006: Kommentar fra skovfoged Ole Knudsen.

Ringkøbing Amt (2006): Data fra det regionale tilsyn indtastet i vandløbsbiologidatabasen WinBIO.

Skov og Naturstyrelsen (2004). Gennemsnitlige afsætninger på kommuneniveau for 2000, 2003 og 2004 beregnet med DEHM-REGINA. Downloaded fra:
http://www.skovognatur.dk/NR/rdonlyres/78C70731-71A2-40B6-B611-2F1340CB922A/14950/Bilag_1.pdf

Skov og Naturstyrelsen (2005). Harmoniserede tålegrænser. Opdatering af 15. december 2005. Downloaded fra:
<http://www.skovognatur.dk/NR/rdonlyres/78C70731-71A2-40B6-B611-2F1340CB922A/14951/Ammoniakmanual02122005.pdf>

Skov og Naturstyrelsens hjemmeside (2006): <http://www2.skovognatur.dk/natura2000/database/>

Søgaard, B., Skov, F., Ejrnæs, R., Nielsen, K.E., Pihl, S., Clausen, P., Laursen, K., Bregnballe, T., Madsen, J., Baatrup-Pedersen, A., Søndergaard, M., Lauridsen, T.L., Møller, P.F., Riis-Nielsen, T., Buttenschøn, R.M., Fredshavn, J., Aude, E. & Nygaard, B. (2003): Kriterier for gunstig bevaringsstatus. Naturtyper og arter omfattet af EF-habitatdirektivet & fugle omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. 2. udgave. Danmarks Miljøundersøgelser. 462 s. - Faglig rapport fra DMU, nr. 457. <http://faglige-rapporter.dmu.dk>.